

UDC | УДК : 343.95

Анотація: Проаналізовано такий вид обов'язку, що додатково може бути покладений слідчим суддею, судом на підозрюваного, обвинуваченого при прийнятті рішення про застосування до нього запобіжного заходу, як не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду. На підставі аналізу прецедентного рішення у справі «Котій проти України» встановлено відношення Європейського суду з прав людини до втручання у право, гарантоване ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Визначені критерії оцінки якості закону, що дозволяють таке обмеження, з точки зору європейських стандартів судочинства. Визначено, що КПК України в частині таких обмежень прав людини не відповідає критерію «якості закону». Запропоновано внесення змін до КПК а також запропоновано можливе застосування висновків ЄСПЛ в практичній діяльності захисників.

Ключові слова: кримінальне провадження; захист прав людини; додаткові обов'язки; стаття 8 Конвенції; «Котій проти України»; якість закону.

**“COMPLICATED” OBLIGATION:
THE USE OF THE CONCEPT
OF THE “QUALITY OF LAW”
BY THE DEFENSE WHEN ASSIGNING
A CLIENT ADDITIONAL OBLIGATIONS
WITHIN A PREVENTIVE MEASURE**

LEGKYKH, K.

*Candidate of Legal Science,
Academy of Advocacy of Ukraine*

Abstract

Criminal Proceeding Code of Ukraine specifies that the task of the criminal proceedings is to protect individuals, society and the state of criminal offenses, protection of rights, freedoms and legitimate interests of the criminal proceedings and ensure prompt, full and impartial investigation and trial of so that everyone who has committed a criminal offense was prosecuted as guilty, no innocent was not charged or convicted, no one had been subjected

«СКЛАДНИЙ» ОБОВ'ЯЗОК: ВИКОРИСТАННЯ СТОРОНОЮ ЗАХИСТУ КОНЦЕПЦІЇ «ЯКІСТЬ ЗАКОНУ» ПРИ ПОКЛАДЕННІ НА ПІДЗАХИСНОГО ДОДАТКОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ В МЕЖАХ ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

К. В. ЛЕГКИХ

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики,
Академія адвокатури України*

✉ зв'язок з автором: через Редакцію

У дослідженні «PRECEDENT UA – 2015», що було проведено Українською Гельсінською спілкою з прав людини, в передньому слові, була висловлена думка про те, що часто проблема виконання рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) зводиться до очікувань від законодавця внесення відповідних змін до законів. Проте ця проблема більш широка і складна: це зміна підходів до вирішення певних питань, зміна поглядів на правову проблему [1, 1].

На думку С. В. Гончаренка, одним із виключно важливих, ключових елементів успішної реалізації політичної волі щодо євроінтеграції України є досягнення певного рівня узгодженості українського законодавства із правом Ради Європи, перш за все, під кутом зору приведення української правової системи захисту прав людини за формою і змістом до загальноєвропейських стандартів [2, 1].

Цілком погоджуємося із думкою В. Г. Гончаренка, С. В. Гончаренка про те, що функція захисту спрямована на те, щоб недосконалість законів, некомпетентність або зловживання правозастосовних органів, а часто й відсутність належного

to unwarranted procedural coercion and that each participant of criminal proceedings was applied due process.

The main goal of the research was to compare provisions of the Criminal Proceeding Code of Ukraine (1960) and Criminal Proceeding Code of Ukraine (2012) such as the right of the investigating judge, judge or by court to oblige accused person not to abscond during investigation or during court trial. During the research was implemented not only comparative method of the provisions of CPC but also analyzed court decision in the case "Kotiy v. Ukraine" of The European Court of Human Rights. It was necessary to find out is the provisions of The CPC (2012) in issue mentioned above meet the requirements of ECHR and The Convention (in particular article 8) by the criteria "quality of law". During the research was also analyzed is the CPC (2012) afford a measure of legal protection against arbitrary interferences by public authorities with the rights safeguarded by the Convention. During the research was made the conclusion that the domestic law (CPC 2012) did not provide sufficient guarantees against arbitrariness in the application of the above measures and did not meet the requirements of quality of law for the purpose of the Convention (article 8). Moreover, established by the investigating judge obligation not to abscond during investigation without the permission of the investigator and prosecutor, has the lack of form: there is no procedure, established by CPC, which allow the accused to apply to the prosecutor or investigator to meet such permission.

As a conclusion of research, we have proposed some changes to CPC (2012), such as the right to challenge before the investigating judge the investigator's and prosecutor's decisions (act or omission) in case that such decision, act or omission forbidding free movement, and made some practical advises for attorneys how the ECHR decision can be used during the preliminary investigation as the cause to challenge the investigator's and prosecutor's decisions before the investigating judge.

Keywords: criminal proceeding; human rights protection; additional obligations; article 8 of The Convention; "Kotiy v. Ukraine"; quality of law.

механізму контролю за діяльністю правоохоронних органів не призводили до порушення прав людини і необґрунтованого їх обмеження [3, 1].

Зауважимо, що прийняття в 2012 році Кримінального процесуального кодексу України [4] (далі – КПК) значно гармонізувало національне кримінально-процесуальне законодавство по відношенню до європейських стандартів судочинства. Проте, вдало (на перший погляд) сформульовані положення КПК іноді не відповідають не стільки формі, скільки змісту (або духу) того чи іншого стандарту, що гарантований Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) та відповідною прецедентною практикою ЄСПЛ.

Метою даної статті, як форми наукового пошуку, є дослідження такого виду обов'язку, що може бути покладений на підзахисного при обранні запобіжного заходу, як обов'язок не відлучатися з населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; відповідність такого обов'язку, в сформульованій законодавцем конструкції, практиці ЄСПЛ та відповідним положенням Конвенції.

Кримінально-процесуальний примус досліджували такі вчені: І. Л. Петрухін, В. С. Чистякова, В. В. Кальницький, М. І. Капінус, В. А. Михайлов та інші.

Науковий доробок з досліджуваного питання внесли Л. М. Лобойко, О. П. Кучинська, Ю. П. Аленін, Ю. М. Грошевий, В. С. Зеленецький, В. В. Назаров та інші. Заходи забезпечення кримінального провадження досліджували О. М. Гумін, С. М. Смоков, Г. К. Кожевніков.

Водночас питання співвідношення заходів забезпечення кримінального провадження та відповідних європейських стандартів судочинства потребують додаткового наукового пошуку.

Як слушно зауважив Г. К. Кожевніков, заходи забезпечення кримінального провадження виконують головну кримінально-процесуальну функцію – забезпечити належну поведінку суб'єктів кримінального провадження. Проте, на нашу думку, обов'язковим елементом будь-якого заходу забезпечення кримінального провадження має бути його співмірність з обсягом прав людини, які таким заходом обмежуються [5, 69].

Відповідно до Конституції України [6], зокрема ст. 32, ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Конвенція [7, 1] в ст. 8 визначає, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здій-

«СЛОЖНОЕ» ОБЯЗАТЕЛЬСТВО: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СТОРОНОЙ ЗАЩИТЫ КОНЦЕПЦИИ «КАЧЕСТВО ЗАКОНА» ПРИ ВОЗЛОЖЕНИИ НА ПОДЗАЩИТНОГО ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ В ПРЕДЕЛАХ ИЗБРАНИЯ МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ

ЛЕГКИХ К. В.

*кандидат юридических наук,
доцент кафедры уголовного процесса
и криминалистики,
Академия адвокатуры Украины*

Аннотация: Проанализирован такой вид дополнительного обязательства, которое может быть возложено на подозреваемого, обвиняемого следственным судьей, судом при решении вопроса о применении к нему меры пресечения, как не отлучаться из населенного пункта, в котором такое лицо зарегистрировано, проживает либо пребывает, без разрешения следователя, прокурора или суда. На основе анализа прецедентного решения Европейского суда по защите прав человека «Котий против Украины» определено отношение указанного суда к вмешательству в право, гарантированное ст. 8 Конвенции о защите прав человека и основных свобод. Определены критерии оценки качества закона, который разрешает такое вмешательство, с точки зрения европейских стандартов судопроизводства. Определено, что УПК Украины не в полной мере соответствует в этой части критерию «качество закона». Предложено внесение изменений в УПК Украины а также сформулированы предложения по использованию выводов ЕСПЧ, изложенных в решении «Котий против Украины», в практической деятельности защитников.

Ключевые слова: уголовное производство; защита прав человека; дополнительные обязанности; ст. 8 Конвенции; «Котий против Украины»; качество закона.

Open Access

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

снюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Отже, захист від втручання у сімейне та приватне життя гарантується як на конституційному, так і на конвенційному рівні. З урахуванням того, що Конвенція є джерелом права (як власне і прецедентні рішення ЄСПЛ) [8], виникає необхідність конкретизувати зміст даного права та співвідношення його із обов'язками, визначеними в КПК, що можуть бути покладені на підзахисного (підозрюваного, обвинуваченого).

Відповідно до ст. 194 КПК, якщо під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, прокурор доведе наявність всіх обставин, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий суддя, суд застосовує відповідний запобіжний захід, зобов'язує підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, а також виконувати один або кілька обов'язків, необхідність покладення яких була доведена прокурором, а саме: 1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю; 2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; 3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи; 4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом; 5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; 6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності; 7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання; 8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну; 9) носити електронний засіб контролю.

Стаття 183 КПК також визначає, зокрема, що слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов'язаний визначити розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених цим Кодексом, крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті. В ухвалі слідчого судді, суду зазначаються, які обов'язки з передбачених статтею 194 цього Кодексу будуть покладені на підозрюваного, обвинуваченого у разі внесення застави, наслідки їх невиконання, обґрунтовується обраний розмір застави, а також можливість її застосування, якщо таке

рішення прийнято у кримінальному провадженні, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

Отже, на перший погляд, питання обмеження свободи пересування особи, що підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, віднесено до відання слідчих суддів. Проте, даний квазі-судовий контроль не гарантує можливості захисту особи від свавілля сторони обвинувачення. Окремими рішеннями ЄСПЛ вироблено критерії оцінки якості закону, що, на нашу думку, підлягають застосуванню в межах даного наукового пошуку.

В рішенні «Котій проти України» [7] (заява N 28718/09, від 05.03.2015 року, набуло статусу остаточного 05.06.2015 року) ЄСПЛ було проаналізовано втручання держави в право, гарантоване заявникові ст. 8 Конвенції. Так, зокрема, скарга пана А. П. Котія на порушення вимог ст. 8 Конвенції мала наступне формулювання: заявник скаржився, що підписка про невіїзд та вилучення у нього закордонних паспортів становили незаконне та непропорційне втручання у його приватне та сімейне життя, яке значною частиною зосереджується в іншій країні. Заявник наголошував, що після відібрання у нього підписки про невіїзд і до дати подання ним заяви до Суду слідчий жодного разу не викликав його для участі у будь-яких слідчих діях.

Так, звичайно, обмеження, що застосовувалися до п. Котія, були вчинені в межах дії КПК України в редакції 1960 року. Метою даного дослідження є встановлення позитивних змін у кримінальному процесуальному законі, з огляду на порівняння КПК в редакції 1960 року та діючого КПК, з точки зору ефективності захисту прав людини. ЄСПЛ сформулював власне бачення даної проблеми, викремивши умовний тест, що повинен застосовуватися для оцінки втручання в право, гарантоване ст. 8 Конвенції. Елементами даного тесту є: 1) чи було власне втручання в гарантоване право; 2) чи здійснювалося таке втручання згідно із законом; 3) відповідність втручання національному законодавству; 4) якість права.

В справі «Котій проти України», відповідаючи на перше питання умовного тесту, ЄСПЛ визнав, що втручання в гарантоване право було. Так, зокрема, ЄСПЛ зазначив, що постанови слідчого про відібрання від заявника підписки про невіїзд і

подальше вилучення його закордонних паспортів перешкодило виїзду заявника до Німеччини, де він проживав протягом кількох років і де продовжувала проживати його родина. Отже, заходи становили втручання у сімейне життя заявника. Так, звичайно в даному випадку ЄСПЛ дійшов висновку про втручання в гарантоване право в конкретних умовах. Проте, втручання в гарантоване право може мати різні форми: 1) неможливість виїхати на лікування до іншого населеного пункту; 2) неможливість доглядати за членом родини, що проживає в іншому населеному пункті; 3) неможливість супроводжувати малолітніх дітей на відпочинок; 4) неможливість виконання трудових обов'язків (відрядження); 5) знаходження органу досудового розслідування, суду в межах іншої територіальної одиниці; 6) неможливість підтримувати звичайні ділові та інші стосунки тощо. Таким чином, майже завжди обов'язок не відлучатися із населеного пункту, в якому підозрюваний, обвинувачений зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду, є втручанням в право на повагу до приватного або сімейного життя.

Другим елементом тесту ЄСПЛ в таких випадках є питання: чи здійснювалося таке втручання згідно із законом? В справі «Котій проти України» ЄСПЛ, зазначив, зокрема, що вислів «згідно із законом» вимагає, по-перше, щоб оскаржуваний захід мав певне підґрунтя у національному законодавстві. По-друге, цей вислів також стосується якості закону, про який йдеться, вимагаючи, щоб такий закон був доступний для зацікавленої особи (яка, крім того, повинна мати можливість передбачити наслідки дії такого закону щодо себе) та відповідати принципів верховенства права. Щодо підґрунтя для встановлення такого обмеження в національному законодавстві, то як в редакції КПК 1960 року (підписка про невіїзд), так і в редакції чинного КПК (покладення відповідного обов'язку) дане питання врегульовано. Отже, втручання в гарантоване ст. 8 Конвенції право здійснюється згідно із законом а також відповідає національному законодавству.

Наступним критерієм виступає концепція «якість закону» (або «якість права»). Оцінюючи якість закону, ЄСПЛ звертає увагу на те, що від положень такого закону вимагається, щоб такий закон

був доступний для зацікавленої особи (яка, крім того, повинна мати можливість передбачити наслідки дії такого закону щодо себе) та відповідати принципів верховенства права. На думку ЄСПЛ, для того щоб національне законодавство відповідало вимогам Конвенції, воно має гарантувати засіб правового захисту від свавільного втручання органів державної влади у права, гарантовані Конвенцією. У питаннях, які стосуються основоположних прав, надання правової дискреції органам виконавчої влади у вигляді необмежених повноважень було б несумісним з принципом верховенства права, одним з основних принципів демократичного суспільства, гарантованих Конвенцією. Відповідно законодавство має достатньо чітко визначати межі такої дискреції, наданої компетентним органам влади, та порядок її реалізації. Існування конкретних процесуальних гарантій є у цьому контексті необхідним. Те, які саме гарантії вимагатимуться, принаймні певною мірою залежатиме від характеру та масштабів зазначеного втручання (рішення у справі «P. G. та J. H. проти Сполученого Королівства», заява N 44787/98, п. 46, ECHR 2001-IX). У різних контекстах статті 8 Конвенції Суд наголошував на тому, що питання про застосування превентивних заходів, які впливають на права людини, має вирішуватись в межах певного змагального процесу перед незалежним органом, що може своєчасно розглянути підстави для прийняття рішення та відповідні докази (рішення у справах «Аль-Нашіф проти Болгарії», заява N 50963/99, п. 123, від 20 червня 2002 року; «Х. проти Фінляндії», заява N 34806/04, п.п. 220–222, ECHR 2012 (витяги), та «Олександр Волков проти України», заява N 21722/11, п. 184, ECHR 2013).

Підсумовуючи висновки в конкретній справі, ЄСПЛ зазначив, що зазначене втручання мало місце у зв'язку з відібранням від заявника підписки про невиїзд та вилученням його закордонних паспортів. Цих заходів було вжито слідчим під час кримінального провадження щодо заявника. Відповідно до положень статті 234 КПК (редакція 1960 року – авт.) дії слідчого можуть бути оскаржені прокурору або до суду. Суд не вважає, що скарга прокурору може забезпечити адекватні гарантії належного розгляду питання (рішення у справі «Меріт проти України», заява N 66561/01, п.п. 62–63, від 30 березня 2004 року). Щодо судо-

вого засобу правового захисту, зазначеного у статті 234 КПК, дії слідчого можуть бути оскаржені до суду лише на етапі попереднього розгляду кримінальної справи або розгляду її по суті. Такий судовий розгляд був недоступним під час розслідування, а тому не міг забезпечити вчасне вирішення порушеного питання. Більше того, не видається, що під час розслідування, яке тривало понад три роки та сім місяців, заявникові було забезпечено інший судовий засіб правового захисту, за допомогою якого він міг би звернутися до суду за розглядом питання щодо законності та пропорційності оскаржуваного заходу або його скасування.

Тому ЄСПЛ дійшов висновку, що національне законодавство не забезпечило при застосуванні вищезазначених заходів достатніх гарантій від свавілля і воно не відповідає вимогам щодо якості законодавства у розумінні Конвенції. За цих обставин не можна стверджувати, що зазначене втручання здійснювалося «згідно із законом», як цього вимагає пункт 2 статті 8 Конвенції.

Відповідно до чинного КПК, саме суд може тимчасово обмежити права особи, гарантовані ст. 8 Конвенції. Проте, такі судові рішення фактично позбавляють особу, щодо якої застосовані такі обмеження, належного судового захисту від свавілля сторони обвинувачення. Положення КПК не містять в собі процедури отримання дозволу від слідчого, прокурора або суду на тимчасове залишення місця постійного проживання, перебування або реєстрації. З точки зору практики, особа вправі звернутися до слідчого, прокурора з клопотанням про надання дозволу на виїзд за межі, визначені в ухвалі слідчого судді. Проте, як бездіяльність щодо надання дозволу (або іншої форми відповіді) так і відмова у наданні дозволу не можуть бути оскаржені в стадії досудового розслідування. Відповідно до ст. 303 КПК, на досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора: 1) бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний

вчинити у визначений цим Кодексом строк, – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, володільцем тимчасово вилученого майна; 2) рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування – потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження; 3) рішення слідчого про закриття кримінального провадження – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником; 4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження; 5) рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим – особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою; 6) рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки – особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені законом; 7) рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій – особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її представником, законним представником чи захисником; 8) рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу, – підозрюваним, його захисником чи законним представником, потерпілим, його представником чи законним представником. Скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами статей 314–316 цього Кодексу. Під час підготовчого судового засідання можуть бути оскаржені рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, передбачені пунктами 5 та 6 частини першої цієї статті.

Зауважимо, що можливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час підготовчого провадження є певною мірою правовою фікцією, так як ст.ст. 314–317 КПК не містять порядку розгляду таких скарг, вказівок на можливість подавати суду на даній стадії певні докази, можливість винесення рішення за такою скаргою тощо. Таким чином, аналіз норм КПК дає підстави вважати, що: 1) втручання в право, гарантоване ст. 8 Конвенції, відповідає національному законодавству; 2) можливий судовий захист від свавілля сторони обвинувачення є недоступним на стадії досудового розслідування; 3) відсутні інші засоби судового захисту від свавілля.

Звичайно, останній висновок може здаватися дещо сумнівним: ч. 1 ст. 201 КПК передбачає, що підозрюваний, обвинувачений, до якого застосовано запобіжний захід, його захисник, має право подати до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, клопотання про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування чи зміну додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу та покладених на нього слідчим суддею, судом, чи про зміну способу їх виконання.

По-перше, в даному випадку мова йде саме про звернення до слідчого судді з клопотанням про зміну запобіжного заходу та скасування чи зміну додаткових обов'язків. Отже, в кожному випадку стороні захисту потрібно ставити питання про зміну запобіжного заходу та зміну чи скасування відповідних обов'язків. Сумнівним видається можливість ставити в межах такої процедури питання про надання дозволу на виїзд за межі визначеного судом населеного пункту або оскаржувати відмову слідчого та прокурора в наданні дозволу на виїзд (не говорячи вже про бездіяльність слідчого і прокурора при вирішенні питання про надання дозволу). По-друге, ч. 5 ст. 201 передбачає, що слідчий суддя, суд має право залишити без розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, подане раніше тридцяти днів з дня постановлення попередньої ухвали про застосування, зміну або відмову у зміні запобіжного заходу, якщо у ньому не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею, судом. Отже, КПК наділяє широкими дискреційними повноваженнями слідчих суддів, так як критерії новизни обставин в КПК не

визначені. При цьому, для підозрюваного не зроблено виключення щодо дотримання форми клопотання про зміну запобіжного заходу та скасування обов'язків, що само по собі унеможливило для осіб, що тримаються під вартою, звернення до суду у встановленому порядку, з дотриманням вимог КПК.

Аналізуючи вищевикладене, приходимо до висновку про те, що, на жаль, приписи чинного КПК не відповідають концепції «якості права» («якості закону») в частині надання дозволу слідчим, прокурором на виїзд за межі адміністративно-територіальної одиниці підозрюваному, на якого покладено обов'язок не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду. Про це свідчить відсутність механізму надання такого дозволу в КПК. При цьому наявний механізм судового захисту (скарги на дії слідчого та прокурора під час підготовчого провадження) також не є адекватним, доступним та ефективним з точки зору захисту від свавілля сторони обвинувачення в стадії досудового розслідування. Механізм судового захисту, передбачений ст. 201

КПК, з огляду на дискреційні повноваження слідчого судді, також не є ефективним та доступним, а обов'язковість форми клопотання фактично унеможливило подання такого клопотання особами, які тримаються під вартою. В даному випадку існує необхідність внесення змін до КПК, в частині конкретизації процедури надання слідчим, прокурором та судом дозволу на виїзд, з винесенням відповідного процесуального рішення, що може бути оскаржене: в стадії досудового розслідування – до слідчого судді, а в стадії судового розгляду – до суду апеляційної інстанції. До внесення змін до КПК, висновки даного дослідження та рішення ЄСПЛ, що були предметом аналізу, можуть бути використані у, принаймні, двох формах (в практичній діяльності): 1) застосування висновків, викладених в рішенні ЄСПЛ у справі «Котій проти України» як підстави для звернення до слідчого судді зі скаргою на дії, рішення або бездіяльність слідчого та прокурора в стадії досудового розслідування (в поєднанні з приписами ст. 9 КПК); 2) відстоювання позиції сторони захисту про незастосування обов'язку, зазначеного вище, через брак «якості закону».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Звіт «Precedent UA – 2015» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/files/docs/1454136615.pdf>
2. Гончаренко С. В. 60 річниця Конвенції з прав людини: підсумки та сподівання / С. В. Гончаренко // Вісник Академії адвокатури України. – К. : ВЦ ААУ, 2010. – Число 3 (19). – С. 5 – 11.
3. Гончаренко В. Г., Гончаренко С. В. Захист як соціальна доктрина / В. Г. Гончаренко, С. В. Гончаренко // Вісник академії адвокатури України. – К. : ВЦ ААУ, 2012. – Число 1 (23). – С. 5 – 16.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
5. Кожевніков Г. К. Заходи забезпечення кримінального провадження / Г. К. Кожевніков // Вісник Нац. акад. прокуратури України. – 2012. – № 3. – С. 68–70.
6. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 2009. – 80 с.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. 1950 рік : Ратифіковано ВРУ (закон) 17.07.97 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
9. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Котій проти України» (заява N 28718/09, від 05.03.2015 року, набуло статусу остаточного 05.06.2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152593>

REFERENCES

1. UHHRU`s report PRECEDENT UA – 2015. 1st ed. Ukrainian Helsinki Human Rights Union. 2015. Web. 30 January 2016 <http://helsinki.org.ua/files/docs/1454136615.pdf>
2. Goncharenko, Sergiy. “60 anniversary of the Convention on Human Rights: the results and hope.” *Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine* 19.3 (2010): 5 – 11. Print. ISSN 2310–9769
3. Goncharenko, Sergiy, and Goncharenko Vladlen. “Defense as a social doctrine.” *Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine* 23.1 (2012) : 5 – 16. Print. ISSN 2310–9769.
4. Ukraine. The Parliament (Verkhovna Rada). *Criminal Proceeding Code of Ukraine*. 2012. Web. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
5. Kozhevnikov, Hennadiy. “Preventive measures (measures affecting human rights) in criminal proceeding.” *Bulletin of the National Academy of the Public Prosecutor's Office of Ukraine* 3.1 (2012) : 68 – 70. Print
6. Ukraine. The Parliament (Verkhovna Rada). *The Constitution of Ukraine*. 1996. Web. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Council of Europe. *Governments being members of the Council of Europe. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. Rome: Council of Europe, 1950. Print.
8. Ukraine. The Parliament (Verkhovna Rada). *The Law. On the execution of decisions and application of the European Court of Human Rights*. 2006. Web. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
9. The European Court of Human Rights. *Judgement. Kotiy vs. Ukraine*. 2015. Web. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152593>